

På den här skolan utanför Arusha i Tanzania stöttar Svenska Kyrkan undervisning om kvinnlig könsstympning och dess effekter. Att få pojkarna att förstå vad ingreppet innebär är en viktig del av arbetet.

Arbetet med att stoppa kvinnlig könsstympning i Tanzania

Inledning

Under hösten 2017 tillbringade jag totalt nästan tre veckor som SIDA-stipendiat i Tanzania för att undersöka hur arbetet med att stoppa könsstympning går i landet. Det var en lärorik och omvälvande period på flera sätt. Jag lärde mig mycket om könsstympning generellt, varför det fortfarande förekommer i Tanzania och hur ett sådant här journalistiskt arbete ska läggas upp ute på fältet. Jag har rest runt i stora delar av landet, intervjuat bland annat personal på svenska ambassaden, svenska kyrkans representanter i landet, en masajhövding, flera omskurna kvinnor/flickor samt tanzanianer som arbetar för att stoppa denna hemska tradition.

Bakgrund

Könsrelaterade utvecklingsfrågor intresserar mig mycket, och hur det än vänds och vrids på dem så handlar det ofta till sist om kvinnors sexualitet, att denna på något sätt ska kontrolleras. Ett av de yttersta sätten för att kontrollera denna är könsstympling. Alla olika former går i stort sett ut på att kvinnan inte ska kunna njuta av sex vilket i sin tur ska hindra henne från att vara otrogen. Hon ska finnas där för sin make när han har sexuell lust. Den grövsta formen - när slidöppningen till stor del sys ihop för att sedan klippas upp inför bröllopsnatten syftar till att säkerställa att kvinnan är oskuld fram till bröllopet.

Könsstympling kan också leda till bland annat problem med urinering, smärtor vid samlag och komplikationer vid förlossningar. Det är inte heller ovanligt med att trauman orsakas och att sjukdomar sprids på grund av dålig hygien i samband med själva ingreppet. Det förekommer också att flickor förblöder i samband med att de könsstympas.

En annan bidragande orsak till mitt intresse för kvinnlig könsstympling är att det numera finns allt fler könsstympade kvinnor i Sverige. Jag ville ta reda på hur den mångtusenåriga tradition från andra delar av världen påverkar svensk kvinnovård i dag men också hur beredskapen är på svenska skolor. Har till exempel sexualundervisningen ändrats?

Rapport

Min första plan var att åka till Tanzania under en sammanhängande period 2-3 veckor i augusti 2017, men då jag med kort varsel fick möjlighet att åka som volontär i ett SIDA-finansierat projekt i Kigali, Rwanda, under hösten gjorde jag om mina planer. Jag delade upp resan till Tanzania i två olika resor i samband med min vistelse i Kigali. Den första gjorde jag i mitten av november, den andra i slutet av december. Båda vistelserna var 10 dagar långa, inkluderat resdagarna.

Innan min första resa läste jag på så mycket jag kunde om könsstympling i Afrika. Hur det går till, varför det görs, vilka som gör det och vilka som arbetar för att stoppa

det. Jag fastnade framförallt för det arbete som Svenska kyrkan har gjort under flera års tid för att stoppa könsstympning. Detta var ny information för mig, och jag tänkte att det skulle vara en rak historia med svensk anknytning som skulle hålla för publicering hemma i Sverige. Jag läste också på svensk forskning och det som svensk media har publicerat om könsstympning för att få kunskap om hur det arbetas i Sverige med detta.

Jag bestämde mig för att rikta in mig på att samla bakgrundsinformation under min första resa och sedan göra fältarbetet under min andra resa. Jag bokade därför in intervjuer med personal på svenska ambassaden, representant för kyrkornas organisationer i Tanzania samt två så kallade fixare, alltså personer som skulle kunna hjälpa mig runt ute på fältet, tolka och bidra med lokala kontakter, inför min första resa.

Denna första resa stannade jag enbart i Dar el Salam och den breddade min kunskap ytterligare. Jag valde också vilken fixare jag ville ha hjälp av under min andra resa. Bakgrundsintervjuerna gav mig bland annat kunskaper om hur ambassaden arbetar med bistånd, hur lagstiftningen i Tanzania motverkar arbetet med att stoppa könsstympning och vad som faktiskt har hänt inom området de senaste åren.

Min andra resa var således ute på fältet och tog mycket tid att planera tillsammans med min fixare. Jag började i Arusha där jag tillbringade två dagar tillsammans med svenska kyrkans representant i östra Afrika. Kyrkan gör ett imponerande, systematiskt arbete by för by i det stora landet, och har gjort så i flera år.

Därefter hade jag en mellandag innan jag åkte ut till en liten by ungefär tre timmars bilresa från Arusha, och nu hade min fixare slutit upp. Vi besökte en skola som Svenska kyrkan samarbetar med när det gäller stoppande av könsstympning. Jag träffade en grupp frivilligarbetare, skolpersonal och elever. Här byggdes min kunskap på, bland annat om hur mycket de arbetar med att få pojkar/unga män att kämpa mot könsstympning samt att 7 av 10 flickor som börjar gå på skolan inte ens vet om att de är könsstympade då detta gjordes när de var spädbarn. Det är först när de får se en bild på ett normalt kvinnligt könsorgan som de förstår vad de har varit med om.

Något annat som fångade mitt intresse var de så kallade safety house som finns och som Svenska kyrkan också arbetar med. Dit kan flickor ta sig när/om de förstår att det är dags för dem att bli könsstympade. Sedan får de bo där, får skydd och hjälp med försörjning och utbildning då de flesta som flyr från könsstympning också blir förskjutna av sina familjer. Vilket hemskt val - bryta med sin familj eller bli könsstympad. Högsäsongen för dessa safety house är jämna år, i november och december. Det är då som många stammar, bland annat masajstammen, utför könsstympning på de lite äldre flickorna.

Den här unga kvinnan har drabbats av ett dubbelt trauma - först när hon könsstympades som liten och sedan när hennes man försköt henne på grund av att hon var könsstympad några dagar efter bröllopet. Hon fick också svåra smärtor och blödningar i samband med hon hade sex med sin man, smärtorna var kvar i flera månader.

Dagen efter fick jag träffa en ung kvinna som har drabbats av ett dubbelt trauma. Hon könsstympades som liten och sedan försköt hennes man henne några dagar efter bröllopet på grund av att hon var könsstympad. Hennes föräldrar utsatte henne för könsstympning för att det skulle gå att få henne gift, men hennes man var upplyst och inte intresserad av att ha en könsstympad kvinna. Kvinnan fick också svåra smärtor

och blödningar i samband med hon hade sex med sin man, smärtorna var kvar i flera månader.

Hennes föräldrar har nio barn och den här kvinnan är den äldsta dottern. Efter att ha fått utbildning via Svenska kyrkans projekt har de bestämt sig för att inte låta könsstympta de andra döttrarna. En stark historia med tydlig koppling till hur Sverige gör mycket för att stoppa könsstympning. Och extra intressant hur den här unga kvinnan hamnade i kläm mellan den gamla traditionen och ett mer modernt Tanzania.

Masajhövdingen Molleli Okaro har bott i Berlin, på Zanzibar och i Mozambique. Hans syn på kvinnlig könsstympning är annorlunda än många andra masajhövdingars.

Resan fortsatte sedan söderut till Kilosa. Resan tog en hel dag och dagen efter förberedde jag mig för mitt möte med en masajhövding, Molleli Okaro, i regionen.

Masajstammen är en av de stammar där traditionen med kvinnlig könsstympning är som starkast.

Även detta var ett starkt möte. Det visade sig att hövdingen var en modern, berest masajhövding och han såg det som sitt kall att stoppa kvinnlig könsstympning. Han var hövding i en by med 5 000 invånare och förklarade ingående om traditionen om könsstympning, hur det är att ha sex med en könsstympad kvinna och så vidare.

Min sista intervju denna andra resan var med en äldre kvinna i Molleli Okaros by. Detta var ett möte med mycket hemlighetsmakeri som gjordes på annan plats än byn då kvinnor inte får prata om sex med någon som är yngre än dem själva. Hon var också tvungen att "rena" sig själv genom att inhandla och sova i helt nya och använda lakan efter att ha pratat om detta med mig.

Denna intervju fick mig att inse hur långt det är kvar innan könsstympningen kan stoppas, trots alla krafter som verkar mot det. Den här äldre kvinnan var stolt över att vara könsstympad och kunde inte tänka sig något annat än att låta könsstympa både sina döttrar och barnbarn. Hennes uppfattning - som hon var uppfostrad till - var att kvinnor inte ska njuta av sex eller ta initiativ till sex, men de ska alltid vara redo för sex om deras man vill ha det. Att få henne att tänka utanför den "boxen" var omöjligt, vilka argument och vilka frågor jag än ställde. Molleli Okaro bekräftade sedan att han uppskattar att minst 90 procent av de boende i hans by vill att könsstympning ska fortsätta.

Slutsats

De här båda resorna och mina förberedelser innan dem har varit oerhört lärorika. Jag har lärt mig massor om både Tanzania, kvinnlig könsstympning, hur svenska ambassaden och svenska kyrkan arbetar med utvecklingsfrågor i allmänhet och könsstympning i synnerhet. Jag har fått stor förståelse för arbetsgången i utvecklingsarbete, hur ett lands lagstiftning kan påverka detta och hur man som journalist lägger upp och arbetar med sådana här saker för att komma riktigt nära människor som drabbas.

Stipendierapport
Annelie Frank
frankaord@hotmail.com
079-3050708

Under min research innan jag bestämde mig för vilka intervjuer jag ville göra gav mig också kontakt med forskare och utvecklingsarbetare i andra östafrikanska länder. Dessa kontakter har jag kvar och de mejlar mig information, ny forskning, vilka lagändringar som är på gång och liknande gällande hela Afrika söder om Sahara.

Mitt intresse för utvecklingsarbete, Tanzania - eller snarare östra Afrika - och kvinnlig könsstympning har blivit ännu större.

Svaret på alla frågor som SIDA vill ha svar på i den här rapporten är ett rungande JA - utom när det gäller de två sista frågorna. Tanken var från början att min arbetsplats, Sveriges Radio P4 Kalmar, skulle publicera inslag om detta. Men av olika anledningar blir det inte så. Jag frågat en redaktion i taget om de är intresserade. Även detta arbete tar tid, då jag vill vänta in svar från en redaktion innan jag går vidare till nästa. Det är också anledningen till att jag har dröjt in i det sista med att skriva den här rapporten. Det hade varit roligt att berätta att en publicering var planerad. Att ingen har nappat har gjort mig lite besviken - jag tycker att jag har ett bra material, tydliga historier och bra bilder. Dessutom är ju ämnet aktuellt - bland annat för regeringens satsning på att stoppa könsstympning och ett rättsfall i Blekinge där en pappa blev dömd för att ha planerat att låta könsstympad sina döttrar. Men alla redaktioner håller i sina pengar stenhårt.

Jag har dock verkligen inte gett upp det här med publicering. Mitt material är starkt, relevant och aktuellt men samtidigt tidlöst. Jag är säker på att jag kommer att lyckas så småningom och då kommer jag att kontakta er och berätta detta. Om inte annat är mitt intresse för denna fråga så stor att jag med stor säkerhet kommer att komma tillbaka till den och göra artiklar/reportage i något annat sammanhang - och då kan jag säkert få användning av detta material.

Borgholm 27 februari 2018

Annelie Frank